

Kassation og fjernlån – er der en sammenhæng?

Af Vibeke Nielsen

Fjernlånskonference på Hindsgavl Slot den 31. maj-1. juni 2007 havde 3 temaer: 'Automatisering af fjernlån', 'Kassationspolitik og påvirkning af fjernlånet' og 'Digitalisering og adgang til elektroniske ressourcer'. Session 2 med temaet 'Kassationspolitik og påvirkningen af fjernlånet' er udgangspunktet for denne artikel.

Vibeke Nielsen
Projektkontoret
Overcentralområdet
Statsbiblioteket

Niels Ole Pors fra Danmarks Biblioteksskole startede sessionen med et inspirerende indlæg. Der findes ingen litteratur om sammenhæng mellem fjernlån og kassation, men Niels Ole Pors mener ikke, at der er en direkte sammenhæng mellem kassation og fjernlån.

Han gav en beskrivelse af kassationsmodellen *Slotes metode*, hvor man selv kan fastsætte niveauet til identifikation af kassationskandidater, hvorefter man matematisk kan vurdere og beslutte omfanget af kassationskandidaterne. Princippet kan sandsynligvis overføres til digitale samlinger f. eks. downloads af artikler. Slotes metode har endvidere den fordel, at den giver indsigt i kundernes behov, så den kan også bruges til at reklamere for f.eks. elektroniske tidsskrifter, der ikke anvendes ret meget. Grundprincippet i metoden er beskrevet nærmere på Biblioteksstyrelsens hjemmeside¹.

Herefter fortalte Lene Stampe fra Roskilde Universitetsbibliotek om kassation ud fra hendes erfaringer. Siden Roskilde Universitetsbibliotek

blev oprettet i 1972, er der etableret en samling på 820.000 fysiske enheder, så der er akut pladmangel nu og kassation er nødvendig, men det gør ondt! Der er følelser involveret i kassation, da man ofte skal smide materialer ud, som man selv har købt. Processen ville køre mere strømlinet, hvis der var et depotbibliotek for forskningsbiblioteker, som det er tilfældet med folkebibliotekerne, hvor Statsbiblioteket varetager denne overbygningsfunktion.

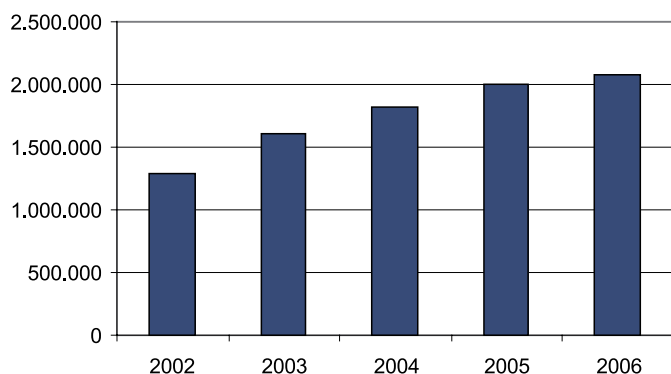
Der købes elektronisk adgang til tidsskrifter på Roskilde Universitetsbibliotek, hvorefter det fysiske tidsskrift så kan kasseres. Problemet er, at der mangler en aftale for danske elektroniske tidsskrifter, så nogle titler forsvinder ud af licenserne, og der er begrænsninger på brugen. Der udbydes ikke ret mange digitale bøger på det danske marked, så der er stadig et stort behov for at låne fysiske materialer af hinanden.

Statsbiblioteket har gennem de seneste år oplevet en stigende vækst i udlånet til biblioteker, og den tendens ser ud til at fortsætte. Så

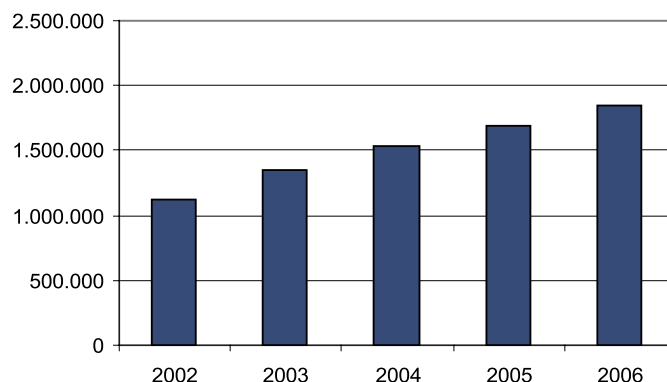
oplæggende på fjernlånskonferencen affødte flere interessante problematikker. Hvad er der egentlig sket med det dansk interurbane lånesamarbejde de sidste 5 år? Har større tilgængelighed eller CB-reformen med kassation på de centralbiblioteker, der blev kategori 3 biblioteker uden materialeforpligtigelse, betydet noget for det interurbane lånesamarbejde?

For folkebibliotekerne er både interurbanindlån og -fornyelser samt interurbanudlån støt stigende, som det kan ses af nedenstående tabeller. Der er ikke medtaget lån til skolebiblioteker i tallet for folkebibliotekernes interurbanudlån. For de største forskningsbiblioteker er interurbanudlånet stigende, mens indlånet er ret stabilt med en svagt faldende tendens, hvilket nok skyldes en større brug af elektroniske materialer. Der er altså en øget aktivitet på folkebibliotekerne, mens det for de største forskningsbiblioteker hovedsagelig er interurbanudlån til folkebibliotekerne, der er steget de sidste 5 år.

Folkebibliotekernes interurbanindlån og fornyelser i alt

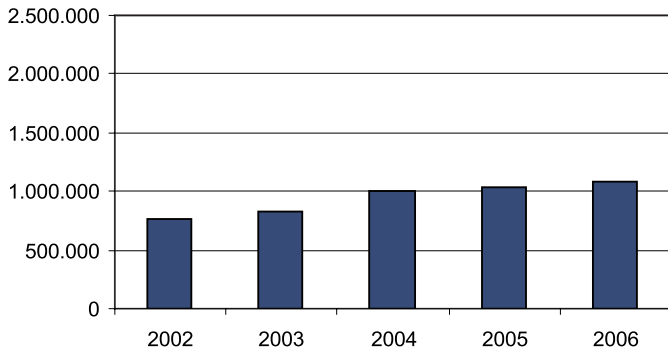

Folkebibliotekernes interurbanudlån i alt

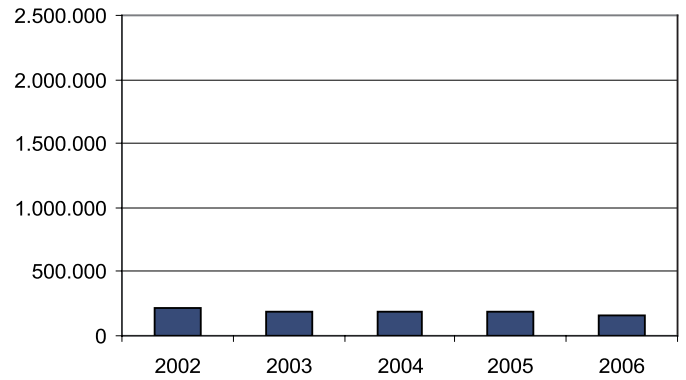

Kilde: Biblioteksstyrelsens biblioteksstatistik 2002-2006

Forskningsbibliotekernes interurbanudlån, kopier og fornyelser i alt

Forskningsbibliotekernes interurbanindlån i alt

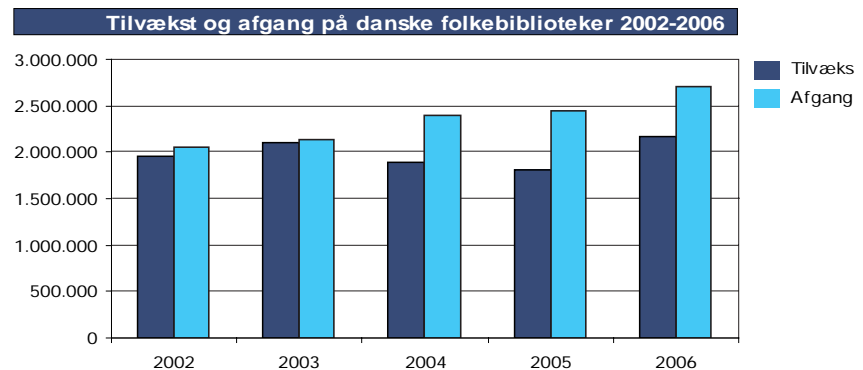
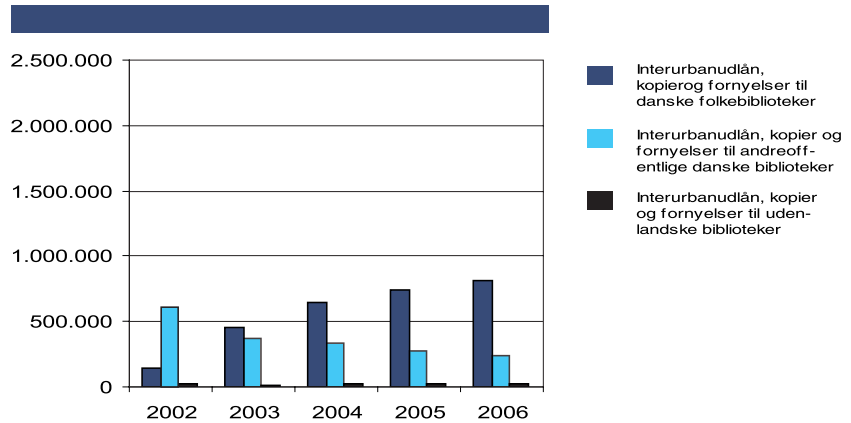

Kilde: Biblioteksstyrelsens biblioteksstatistik 2002-2006

I nedenstående tabel er de største forskningsbibliotekernes interurbanudlån fordelt på 3 lånerkategorier, hvoraf udlånet til andre danske offentlige biblioteker og udenlandske biblioteker er faldende gennem de sidste 5 år, mens udlånet til folkebibliotekerne er steget fra ca. 140.000 udlån i 2002 til 815.000 udlån i 2006, så det er mere end 5-doblet i løbet af 5 år. Det er Statsbiblioteket, der på grund af overbygningfunktionen, modtager de fleste bestillinger fra folkebibliotekerne, hvilket i 2006 svarer til ca. 64 % af de store forskningsbibliotekernes samlede udlån til folkebibliotekerne.

Statistikken siger ikke noget om, hvorfor folkebibliotekernes interurbanindlån stiger, blot at det stiger. Nedenstående tabel viser folkebibliotekernes tilvækst og afgang i perioden 2002-2006, hvor der i alle 5 år er en større afgang af monografier, hvilket giver en difference på 1.823.527 stk.

Det er muligt, at Niels Ole Pors har ret i, at der ikke er en sammenhæng mellem kassation og fjernlån, og folkebibliotekernes stigende interurbanindlån skyldes større tilgængelighed via f.eks. bibliotek.dk i stedet for den øgede kassation. Det vides dog ikke med sikkerhed, og det bliver spændende at følge udvikling i fremtiden.

Kilde: Biblioteksstyrelsens biblioteksstatistik 2002-2006

Læs også artiklen s. 18

¹ <http://www.bs.dk/>